

Парламентські слухання

Олексій СИЩУК,
Микола БІЛОКОПИТОВ (фото)

Напередодні 25-ї річниці трагедії на Чорнобильській АЕС у Верховній Раді відбулися парламентські слухання на тему: «Сучасний стан та актуальні завдання подолання наслідків Чорнобильської катастрофи». Відкриваючи зібрання, присутні вшанували хвилиною мовчання й тих, хто загинув нині через подібну аварію в Японії.

Зважаючи на те, що Президент України Віктор Янукович проголосив 2011 рік роком розв'язання чорнобильських проблем, учасники слухань наголосили: ініціатива потребує розуміння й підтримки міжнародної спільноти, насамперед країн «великої вісімки» та Євросоюзу.

Найголовніше – виправити ситуацію з хронічним недофінансуванням, адже й через 10 років після остаточної зупинки ЧАЕС основні витрати з держбюджету спрямовуються на підтримання її безпеки, а не зняття з експлуатації. А через затримку термінів (на 7–8 років від запланованих) реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги вартість будівництва нового укриття збільшилася з 505 мільйонів доларів до майже 1,3 мільярда.

Не менш важливим завданням з мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи є комплексне медико-санітарне забезпечення постраждалих громадян. За статистикою, нині соціальною підтримкою держави користуються понад 2 мільйони 200 тисяч постраждалих осіб, зокрема майже 256 тисяч учасників ліквідації аварії на ЧАЕС. Якщо в 1991 році трохи більше 2 тисяч «чорнобильців» мали першу групу інвалідності, то нині цей статус отримали вже 112 тисяч громадян. Водночас, за словами Уповноваженого Верховної Ради з прав людини Ніни Карпачової, на лікування одного «чорнобильця» щороку виділяють менш як 2,5 гривні.

На здійснення заходів із протирадіаційного захисту населення, яке проживає на забруднених територіях торік із бюджету спрямували всього 1 мільйон 860 тисяч гривень. Враховуючи обмеженість коштів, пріоритетним напрямом робіт визначено радіаційний контроль продукції місцевого вироб-

Адам Мартинюк

Встигнути за рік

ництва в найбільш забруднених районах.

Так само через брак фінансування важкою залишається ситуація із забезпеченням постраждалих від аварії на ЧАЕС житлом: нині на нього чекають понад 39 тисяч сімей.

Разом із тим, як зазначив Перший заступник Голови Верховної Ради Адам Мартинюк, за підсумками першого кварталу парламент переглядатиме держбюджет на 2011 рік у зв'язку зі збільшенням доходів до державної скарбниці. «Ми віднайдемо можливість і пропонуватимемо, щоб частину коштів скерувати саме на розв'язання чорнобильських проблем, бо, повірте, я знаю, як мало, на превеликий жаль, держава приділяє цим питанням уваги», – сказав А. Мартинюк.

За словами заступника міністра соціальної політики Костянтина Ващенка, в бюджеті-2011 видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення «чорнобильців» наразі передбачено в обсязі 7 мільярдів 777 мільйонів гривень, що на понад 30 мільйонів більше, ніж у бюджеті-2010. Він підкреслив: Законом «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» передбачено надання близько ста видів пільг, компенсаційних

виплат, допомоги й доплат. «Реалізація базового закону в повному обсязі потребує майже 74 мільярдів гривень, що є проблематичним для будь-якої країни навіть у період економічного зростання», – зауважив К. Ващенко. На думку урядовця, в основу оновленої державної стратегії соціального захисту «чорнобильців» потрібно покласти принцип адресності: надання підтримки пріоритетним категоріям постраждалих із урахуванням доходів і потреб конкретного громадянина та його родини. Окрім того, необхідно провести неупереджену інвентаризацію наявного переліку пільг і відмовитися від тих, які не мають принципового значення, й завдяки цьому сконцентрувати бюджетні ресурси на найважливіших програмах.

Голова Державного агентства з управління зоною відчуження Володимир Холоша, зокрема, зазначив, що наразі проведено дезактивацію територій площею понад 30 тисяч гектарів, зібрано та захоронено на пунктах зберігання радіоактивних відходів більш як 923 тисячі кубометрів таких відходів, дезактивовано понад 12,5 тисячі тонн матеріалів і обладнання. Відпрацьоване ядерне паливо вивантажено з усіх трьох реакторів Чорнобильської АЕС. Третій блок

узагалі звільнений від ядерного палива, тривають роботи щодо звільнення від палива енергоблоків № 1 та № 2.

Голова Комітету ВР з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Анатолій Семинога наголосив: проблемні питання, що виникають на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, постійно перебувають у центрі уваги Верховної Ради та комітету. Як розповів парламентарій, після зупинки станції наша держава щороку спрямовує на зняття з експлуатації блоків Чорнобильської АЕС 50 мільйонів доларів, але коштів вистачає лише на підтримання блоків у безпечному стані.

«У 2000 році, приймаючи безпрецедентне для світової практики рішення про дострокове припинення експлуатації атомних енергоблоків Чорнобильської АЕС, які ще не використали свого енергоресурсу, потрібно було визнати, що витрати на зняття з експлуатації одного енергоблока можна порівняти з будівництвом нового. У цінах 2010 року це 2–2,5 мільярда доларів», – зауважив Анатолій Семинога. На його думку, рішення про їхню зупинку не було обґрунтоване ні технічно, ні соціально, ні економічно, ні політично.

Парламентарій нагадав – Верховна Рада не раз указувала на неефективність державного управління й недостатню наукову обґрунтованість поставлених завдань, визначених термінів та ресурсів для подолання наслідків аварії на ЧАЕС. «Навряд чи знайдеться хоча б одна програма, один напрям подолання наслідків катастрофи, що виконані на сто відсотків», – наголосив він.

На думку Анатолія Семиноги, нині потрібно переходити від пасивної концепції захисту постраждалого населення до активної, наступальної концепції ліквідації в Україні наслідків чорнобильського лиха, широко висвітлювати в ЗМІ конкретні результати в кожному регіоні країни.

Створена система управління має об'єднати всі напрями роботи із соціального захисту постраждалого населення, реабілітації та екологічного оздоровлення радіоактивно забруднених

територій, – зазначив голова комітету.

Ми повинні відновити рівень гостроти проблеми й перейти до відновлення продуктивних сил і виробничих відносин на чорнобильських територіях, за винятком 30-кілометрової зони, вважає голова Житомирської обласної державної адміністрації Сергій Рижук.

«Ми, поліщуки, кажемо всьому українському народові: ми не хочемо бути на утриманні в державі й отримувати ці злиденні копійки на похорони, на ліки. Потрібно виплатити нову стратегію в наступальній боротьбі з Чорнобилем, щоб люди більше не хворіли, щоб не було потреби відволікати мільярди гривень на лікування», – зауважив він.

Сергій Рижук зазначив: за допомогою японського досвіду, вичизнаних короткорадіаційних спеціалізованих сівозмін за 3–5 років із 300 тисяч гектарів житомирської ріллі 90 відсотків можна звільнити від радіонуклідів. І, звичайно, потрібно заново обстежити всі постраждалі території й починати там відновлювальні роботи.

У виступі Уповноважений Верховної Ради з прав людини Ніна Карпачова висловила глибоке співчуття родині Олександра Комаринця, воїна 731-го окремого батальйону спецахисту, що вже 29 квітня 1986 року вступив у двобій з атомним лихом, а також іншим 100 тисячам чорнобильських родин, які втратили рідних і близьких тільки за останній рік. Багато хто з них просто не змогли придбати вкрай необхідні ліки й оплатити вартість операцій, зазначила вона.

Як і інші доповідачі, Ніна Карпачова звернула увагу на відсутність комплексного підходу до мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи та захисту постраждалого населення – відповідальність за здійснення державної політики в цій галузі розпорешено між різними відомствами, зведено нанівець роль науки.

У результаті основні завдання, визначені загальнодержавною програмою подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006–2010 роки, не виконано. Нової програми на наступний період так і не прийнято, наголосила Омбудсман.

– Зупинку в 2000 році останнього діючого енергоблока ЧАЕС було зроблено в безпрецедентних для світової практики умовах – без проекту виведення з експлуатації, без спеціального фонду фінансування, без належної нормативно-правової бази. Незважаючи на численні обіцянки партнерів, адекватна міжнародна допомога на реалізацію цих заходів, створення належної інфраструктури поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами, побудову енергозаміщувальних потужностей так і не надійшла, – підкреслив народний депутат Сергій Глазунов.

На його думку, наразі варто приділити увагу потенційним перспективам Чорнобильської атомної електростанції та її персоналу. Наприклад, є можливість створення на базі підприємства єдиного оператора поводження з відпрацьованим ядерним паливом атомних станцій України або міжнародного навчально-тренувального центру з підготовки персоналу, що спеціалізується на виведенні АЕС з експлуатації.

Насамкінець парламентарій зауважив, що сьогодні наша держава посідає 8-ме місце у світі за обсягами виробництва електроенергії на атомних станціях. Атомна енергетика об'єктивно залишається однією з найстабільніших галузей паливно-енергетичного комплексу України, покриваючи половину потреби держави в електроенергії.

– З огляду на руйнівний потенціал ядерної галузі, експлуатуюча організація – компанія «Енергоатом» зобов'язана забезпечити підтримку й підвищення рівня безпеки діючих АЕС. А тому цей рік має стати не лише роком остаточного розв'язання проблем Чорнобиля, а й роком уважної ревізії всіх діючих атомних енергогенерувальних потужностей, – підкреслив Сергій Глазунов.

Заступник Генерального прокурора Віктор Занфіров повідомив про порушення, яких припустилися в Житомирській, Київській, Рівненській та інших областях під час виконання державних програм інвестування будівництва й придбання житла для громадян, постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи. Напри-

Костянтин Ващенко

Сергій Рижук

Анатолій Семинога

клад, у 2008 році Міністерством з питань надзвичайних ситуацій на закупівлю 40 квартир у місті Кагарлику Київської області фактичною вартістю 6 мільйонів гривень витрачено 17 мільйонів. До того ж кошти перераховано товариству, засновником якого є офшорне підприємство.

Посадовець зазначив, що регіональні програми, спрямовані на покращення соціального захисту осіб, у тому числі неповнолітніх, які постраждали внаслідок катастрофи, часто не розроблені або мають декларативний характер. Через відсутність достатнього фінансування порушуються права дітей на повне державне забезпечення до 8-річного віку безкоштовним харчуванням у закладах освіти.

Проведеною Генеральною прокуратурою у березні 2011 року перевіркою дотримання законодавства на території зони відчуження встановлено, що більшість державних коштів на фінансування заходів із подолання наслідків Чорнобильської катастрофи практично використовується на заробітну плату. Зокрема, в 2010 році з виділених понад 200 мільйонів гривень на утримання персоналу використано майже 70 відсотків.

Адміністрацію зони до цього часу не вжито заходів із захоронення радіоактивних відходів, а в зоні близько тисячі місць неконтрольованого накопичення таких відходів. Із Чорнобиля вивозиться забруднений металобрухт, розукомплектована військова й цивільна техніка, ліс, продукти харчування. Органи контролю, які мають стояти на перепоні цим порушенням, практично не діють. Міліція не забезпечує належної охорони навколо міста Прип'яті, через що шукачі металу безперешкодно проникають на забруднену територію.

Окрім того, Міністерством з питань надзвичайних ситуацій, адміністрацією Чорнобильської зони за весь час існування забрудненої території не оформлено документів, що встановлюють право на користування державним спеціалізованим підприємством «Чорнобильська Пуща» – землями лісового фонду близько 240 тисяч гектарів. Це ускладнює контроль за використанням лісових угідь, сприяє уникненню відповідальності правопорушників.

Берегоукріплення річки Прип'яті і тампонаж свердловин колодязів практично не проводиться, внаслідок цього продовжується міграція радіонуклідів у підземні водні горизонти і басейн ріки Дніпро.

Також під час перевірки ГПУ виявлено факти завищення вартості виконаних робіт лише в цьому році: будівництва пункту захоронення радіоактивних відходів «Буряківка» та консервації траншей у ньому –

майже на 2 мільйони гривень; ремонту доріг – на 400 тисяч гривень; винагород працівникам центру «Техноцентр» – на 554 тисячі гривень; вирубки дерев під час реконструкції автомобільної дороги Прип'ять–Буряківка – на суму 5,6 мільйона гривень.

– Понад два мільйони наших громадян, які мають статус ліквідаторів або потерпілих від аварії на ЧАЕС, як ніхто інший, відчувають сьогодні соціальну несправедливість, отримуючи пенсію або соціальну допомогу не більш як 900 гривень, – наголосив народний депутат Віктор Олійник.

Він звернув увагу на те, що за зростання ВВП не збільшилося фінансування програм із безоплатного харчування дітей та їх оздоровлення. Взагалі не передбачено коштів на розв'язання житлової проблеми та створення Єдиного державного реєстру «чорнобильців».

– Некерованість та загрози, приховані в діючих атомних реакторах, не дозволяють на цьому етапі розвитку людства розглядати ядерну енергетику як безпечну та перспективну, – вважає народний депутат Юрій Костенко. Щодо стану ядерної енергетики України він зазначив: «За 20 років незалежності системних змін у ядерній галузі не відбулося».

Підтвердженням цього, каже Юрій Костенко, є нещодавнє рішення уряду використовувати застарілий тип реакторної установки, розроблений ще за радянських часів під час добудови Хмельницької атомної станції. «І це тоді, коли всі країни, які розвивають ядерні програми, орієнтуються на реактори третього покоління і з принципово іншими системами безпеки», – зауважив він.

Щодо стратегії подолання наслідків аварії на ЧАЕС парламентарій виокремив дві проблеми. Перша – радіоактивне забруднення території після вибуху реактора. «Наша стратегія, ґрунтуючись на критерії щільності забруднення території радіонуклідами, а не на критерії дозового навантаження на людину, як в інших країнах, лише стимулює щорічне збільшення бюджетних витрат, заохочує людину більше споживати забруднених радіонуклідами продуктів харчування», – наголосив Юрій Костенко.

Друга проблема – зруйнований реактор. «Відповідально заявляю, що згода українського уряду на заміну стратегії вилучення із саркофага близько 200 тонн паливомістких матеріалів і тисяч тонн високоактивних відходів на стратегію будівництва ще одного укриття означає тільки одне – великі міжнародні кошти витратять лише на свого роду театральну декорацію,

якою світ відгородиться від цієї глобальної катастрофи. А весь тягар розв'язання чорнобильських проблем Україна буде змушена забезпечувати із власної кишені», – зазначив народний депутат.

– Ми по-справжньому розуміємо стан працівників атомної станції в Японії та щиро їм співчуємо. Але ми абсолютно впевнені, що уряд Японії ніколи не залишить їх у біді, чого не можемо сказати про нас, – сказав голова Товариства ветеранів–інвалідів ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС Володимир Кобчик.

«Ми, учасники ліквідації аварії на ЧАЕС, прожили ці 25 років у суцільній нескінченній боротьбі за свої соціальні права, за виживання в лікарнях. Ми локалізували аварію ціною свого здоров'я, життя наших товаришів, зупинили три працюючі гіганти, чого, на жаль, поки що не можуть зробити японці. Й лише сьогодні, через трагедію в Японії, є незаперечні докази, що працівники ЧАЕС проявили масовий героїзм і справді врятували планету. Ми знаємо, що японський уряд відкликав працівників атомних станцій, щоб вони не гинули там, не страждали. А з Чорнобильської станції не пішла жодна людина, поки всіх не відвезли до лікарень Радянського Союзу», – сказав Володимир Кобчик.

Серед вимог Товариства ветеранів–інвалідів ліквідації аварії на ЧАЕС такі: ухвалити Національну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2011–2021 роки, переглянути бюджет на 2011 рік в частині чорнобильських програм, виділивши 100 мільйонів гривень на лікування й медикаменти, 150 мільйонів – на будівництво й придбання житла, відкликати законопроект № 7562 «Про гарантії держави щодо виконання рішень суду» й нагородити всіх учасників ліквідації державною нагородою «За мужність».

– Ми врахували важкі уроки аварії на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС. Підтримка та постійне підвищення рівня безпеки, дотримання вимог, норм, правил і стандартів із ядерної та радіаційної безпеки, втілення передової міжнародної практики та досвіду експлуатації стали найбільшими пріоритетами нашої компанії, – сказав президент На-

Віктор Олійник

ціональної атомної енергокомпанії «Енергоатом» Юрій Недашковський.

За його словами, протягом минулих 25 років здійснено колосальний обсяг робіт із модернізації діючих енергоблоків, і нині вітчизняні АЕС цілковито відповідають світовим стандартам безпеки. Також за останні 25 років не зафіксовано жодних випадків порушення норм радіаційної безпеки. Нині в повному обсязі завершено виконання програми модернізації введених у 2004 році енергоблоків № 2 на Хмельницькій і № 4 на Рівненській АЕС, – підкреслив Юрій Недашковський.

– На жаль, і зараз правди про Чорнобиль не сказав ніхто ні в Україні, ні у світі. Ні нам, ні нашим дітям не дано знати, яку дозу опромінення одержали мешканці міста Прип'яті – в епіцентрі вибуху, в 30-кілометровій зоні навколо ЧАЕС або в інших районах. Так і не спромоглися ні дози опромінення обрахувати, ні дати чесні прогнози життя й здоров'я наших дітей. Немає і вже ніколи не буде реєстру чорнобильських дітей – він є лише «на папері». Так само немає державної програми «Діти Чорнобиля» – для цього потрібно не лише віднайти кошти, а й проявити громадянську відповідальність перед майбутнім українського народу – перед дітьми, яких торкнувся мирний атом, – сказала президент Міжнародного благодійного фонду «Діти – інваліди Чорнобиля» Валентина Колеснікова.

«За прогнозами науковців, – каже вона, – дія чорнобильського йоду триватиме ще 10–15 років. Діти ліквідаторів народжуються з фізичними та розумовими вадами, спостерігаються внутрішньоутробні аномалії, мертвонароджені діти. У жінок, евакуйованих з епіцентру вибуху, з тяжкими ускладненнями проходить вагітність, є часті випадки родових травм».

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, рівень захворюваності постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи є одним із найвищих у світі серед груп населення, які зазнали впливу ядерних аварій. Серед евакуйованих дітей хворіють 83,7 відсотка (майже всі), дітей ліквідаторів – 76,1, дітей, які проживають на забруднених територіях, – 76,6 відсотка.

«Від державних медичних закладів не одержуємо геть нічого. Операції, лікування, придбання ліків, все – за рахунок батьків-«чорнобильців».

Ми не живемо, ми виживаємо. І мені дуже хотілося б, щоб оті мільйонні кошти, які закладаються на великі показові заходи до 25-х роковин, були спрямовані конкретному «чорнобильцю» до тієї лікарні, де він потребує допомоги, конкретній дитині, щоб вона побула на цьому світі, а не говорити голосливо про великі цифри, які направляються нам, «чорнобильцям». Я бажаю всім вам, хоч би що, дожити до 30-х роковин Чорнобиля, а особливо бажаю, щоб були живі наші діти і наші онуки», – завершила виступ Валентина Колеснікова.

За підсумками обговорення профільний комітет планує підготувати рекомендації парламентських слухань, які буде внесено на розгляд Верховної Ради.

ВР рекомендувала збільшити видатки на чорнобильські програми

Народні депутати 284 голосами «за» схвалили Рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та актуальні завдання подолання наслідків Чорнобильської катастрофи».

Зокрема, Кабінету Міністрів рекомендовано надати Верховній Раді звіт про стан виконання Загальнодержавної програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006–2010 роки й підготувати та внести на її розгляд законопроект про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2012–2016 роки.

У цьому документі, а також у проекті держбюджету на 2012 рік потрібно передбачити кошти для розв'язання проблем поліпшення медичного забезпечення, оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та придбання для них ліків; комплексного соціально-економічного розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, та місць компактного переселення громадян; забезпечення житлом громадян; радіаційного захисту населення та екологічного оздоровлення забруднених територій; інформування громадян про радіаційний стан територій; наукового забезпечення робіт та інформаційних систем.

Окрім того, урядові необхідно розробити та затвердити Загальнодержавну програму ведення сільськогосподарського виробництва на радіоактивно забруднених територіях та їх комплексної реабілітації, а також прискорити внесення на розгляд Верховної Ради проектів законів:

- про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» із метою реформування системи соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, не допустивши зниження досягнутого рівня соціального захисту;

- про внесення змін до Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» з метою створення правових механізмів стимулювання сталого розвитку цих територій, активізації виробничої діяльності та підвищення їх, інвестиційної привабливості.

За підсумками першого півріччя 2011 року народні депутати рекомендують Кабмінові внести пропозиції до Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» про збільшення видатків за такими бюджетними програмами:

- «Комплексне медико-санітарне забезпечення та лікування онкологічних захворювань із застосуванням високоцінних медичних технологій громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

- «Радіологічний захист населення та екологічне оздоровлення території, що зазнала радіоактивного забруднення»;

- «Наукове забезпечення робіт та інформаційних систем щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи»;

- «Підтримка у безпечному стані енергоблоків та об'єкта «Укриття» Чорнобильської АЕС»;

- «Заходи щодо підготовки до зняття з експлуатації атомних блоків та поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами на Чорнобильській АЕС».

Окрім того, в Рекомендаціях наголошується на потребі індексації розміру пенсій у зв'язку з інвалідністю, що настала через каліцтво чи захворювання внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також провести в 2012-му й наступних роках щорічну дозиметричну паспортизацію населених пунктів України та оприлюднити отримані дані в центральних і місцевих друкованих засобах масової інформації.

